

Britt Inger har Polykondrit

Britt-Inger Brandström bor i Sundsvall. Från sitt fönster kan hon se Ortvikens pappersbruk som ligger på andra sidan Sundsvallsfjärden. Men det är inte utsikten som upptar hennes tankar, utan mycket mer vardagsnära ting.

Britt-Inger hade precis återgått till arbetet på Systembolaget efter en viss tids sjukskrivning när det bara blev för mycket. Det blev för mycket av tunga lyft och gående. Det blev för mycket av ständiga smärtor. Och det blev för lite av välbefinnande och tid till återhämtning. I mångas ögon var hennes arbete på Systembolaget i Timrå både ovanligt och lite fascinerande, men än mer ovanligt och näst intill obegriplig är den senaste diagnosen hon fått av läkaren. För snart fyra år sedan fick hon besked att hon hade polykondrit, som är en systemisk vaskulit. Dessförinnan har Inger haft ulcerös kolit i 22 år och ledbesvär i 18 år.

Samma läkare i alla år

Hennes tarmbesvär, som visade sig vara ulcerös kolit (särigt och ofta svårartad inflammation i tjocktarmen) har alltsedan debuten skötts av doktor Jan Norgren på kirurgen på Sundsvalls sjukhus.

– Det är helt enormt, säger Britt-Inger.

– Inte nog med att jag haft samma läkare, jag har dessutom haft samma

sköterska under alla år. Jag har överhuvudtaget aldrig träffat annan sjukvårdspersonal för mina tarmbesvär. Allt har fungerat hur bra som helst. Tarmarna och ledbesvären har jag kunnat hantera, och jag har inte behövt vara sjukskriven från mitt arbete tidigare.

Men så för några år sedan hade Britt-Inger varit förkyld ett tag, och något konstigt hände. Nästippen blev hur öm som helst. Den blev nästan ett skämt på arbetet. Det var väl ingen som in sin vildaste fantasi kunde tänka sig att en öm näsa skulle vara början till en reumatisk sjukdom.

När näsan smärtat i tre veckor, började den svullna och smärtorna spreds även till bihålorna. Vårdcentralen gav recept på penicillin, vilket inte hjälpte, hon hänvisades till tandläkaren, som inte hittade något fel. På mindre än en vecka var nu näsan mer än dubblerad i storlek, huvudet värkte, tröttheten var enorm och Britt-Inger kände sig totalt slut. Smärtorna som strålade ut från näsan ökade i ett rasande tempo. När hon kom till akuten, frågade de om hon blivit misshandlad, varefter en ny penicillinkur sattes in, men Britt-Inger blev bara sämre.

På ett dygn spreds nu svullnaden till ögonen och upp mot pannan. Läkarna förstod absolut ingenting. Hon bytte penicillin, vilket heller inte hjälpte. Nu blev ögonen inflammerade och hon kom till ögonläkaren, som

heller inte visste något, och så kom Britt-Inger återigen tillbaka till öronnäs-halsläkaren, och fick en fjärde sorts penicillin, som givetvis heller inte gav något resultat.

– Men så kom jag då till medicinkliniken och fick träffa reumatolog Lena Hasmats, som direkt sa till mig: Du har polykondrit. Jag fattade absolut ingenting. Vid det här laget hade jag smärtor i hela kroppen och var hur trött som helst. Men det var onekligen en stor lättnad när den höga kortisondosen jag fick hjälpte omgående. Jag blev sedan dagpatient på sjukhuset.

– Polykondriten har inte kommit tillbaka lika dramatiskt som vid debuten, men jag har haft problem med ögonen. De allmänna ledbesvär jag har, har jag fått kortisonsprutor emot. Det tycks som om reumatikermedicinerna jag tar, sätter igång den ulcerösa koliten. Det är en ständig balansgång vad jag egentligen ska vara mest sjuk i. Tarmbesvären är inte lätta att handskas med, för jag vet egentligen inte om jag kan gå på stan, jag måste alltid snabbt veta var närmaste toalett finns.

Vin är ett stort intresse

Britt-Inger hade hamnat hur rätt som helst i sitt val av arbete. Hon stortrivdes bakom disken som försäljare på Systembolaget i Timrå. Och hon tycktes finnas med överallt. Hon tog hand om montrarna, tog bort sorti-

ment, städade ibland, vikarierade för chefen när så behövs, och så var det ju det här speciella intresset för vin som hon alltid haft.

Britt-Inger ledde vinprovningar för personalen när till exempel nyheter skulle provas, eller när viner från ett visst land eller från vissa druvor skulle testas. Det hände också att ett företag köpte en tjänst från Systembolaget och hade vinprovning. Hon har varit i Spanien för bolagets räkning och studerat vin och så läser hon om vin privat. Ögonen glittrar på henne när hon pratar om det arbete som hon nu sagt upp sig ifrån. Och det är onekligen en kompetent medarbetare som Systembolaget haft. När Systembolagets monopolställning kommer på tal säger hon mycket bestämt:

– Monopolet ska absolut finnas kvar. Där finns kompetens och kunskap. Dessutom säljs det inte till kunder som redan har konsumerat för mycket och inte ska ha mer.

Britt-Inger berättar om hur alldagligt och odramatiskt ett sådant nej till en köpsugen kunde kan gå till:

– Det blir inget idag. Du ska inte ha mer.

– Säger Du det?

– Ja!

– Jaha, då går jag väl då!

Britt-Inger är fullständigt övertygad om att monopolet behövs för att

”styra” svenskarna alkoholkonsumtion, och att många skulle konsumera mer om alkohol såldes fritt. Dessutom är utbudet så stort så att ingen kund behöver vara utan just den vara som önskas. Och den som tror att varje butik är den andra lik, tar totalt miste. De olika butikerna har en ”kvot” grundad på ortens försäljningsstorlek. Butiken bestämmer själv kvotens innehåll gällande sprit, öl eller vin, och det i sin tur grundas på vad som efterfrågas i respektive butik. Britt-Inger är som en fullständig uppslagsbok gällande Systembolagets sortiment och arbete:

– Inom varje region finns en så kallad depåbutik, där fullt sortiment finns och där beställningar görs om en kund vill ha något som inte finns på lager i den butik han handlar. Dagen efter att beställningen gjorts, har kunden sin flaska.

Hon berättar om viner i alla dess smaker och färger och om maltwhiskey, vilket tillsammans med cider är populärt just nu, och vikten av helheten med en god middag:

– Mat och dryck tillsammans lyfter fram och förstärker en smakupplevelse, de ska komplettera varandra. Folk idag är nyfikna, och den unga generationen är vinintresserad och dricker sig inte fulla. Visst finns det människor som inte kan hantera alkohol, men de utgör dock en liten grupp, och det är absolut inte någon klassfråga. Missbruk av alkohol finns i alla samhällsgrupper.

Tunga lyft och många steg

Britt-Inger berättar att undersökningar visat att under en vanlig fredag, så kan en anställd lyfta i snitt 1,5 - 2 ton. Och som om det inte skulle vara nog, så går den anställde mellan 1,5 - 2 mil om dagen. Det är ett tungt fysiskt krävande arbete, men det är omväxlande.

– Motion ingår i arbetet, men visst blir vissa lyft tokiga. Vad som orsakar mina ledsmärtor, om det är den reumatiska sjukdomen eller om det beror på arbetsbelastning är svårt att säga, men vissa arbetskollegor har förslitningsskador.

Systembolaget har insett vikten av träning för sina anställda. De får kostnad för motion ersatt med 800 kr/år, vilket används till Friskis och

Svettis, spinning, simning eller liknande. De sponsrar dessutom anmälningsavgiften till tjejmilen och väruset, där Britt-Inger själv har deltagit. Och då springer de iklädda Systembolagets T-shirts.

Systembolaget i Timrå, där Britt-Inger arbetade, har totalt nio anställda, och det är ett så kallat utlämningsställe. Det är 16 orter som servas på det här viset, från Kvissleby i söder till Ullånger i norr. Varorna packas i påsar till respektive kund.

Det är med kärlek Britt-Inger berättar om arbetet. Men många års sjukdom med ledbesvär, krånglande tarm och dessutom polykondriten de senaste åren, gjorde att hur omväxlande och trevligt arbetet än var, så tog de tunga lyften och de dagliga stegen som blev till mil, ut sin rätt.

– Det bara gick inte längre. Jag orkade helt enkelt inte. Det kändes som om det inte fanns tid och kraft över till något annat än arbete och sjukdom till slut. Jag sa helt enkelt upp mig från jobbet. Och jag gjorde det utan att tänka på några eventuella konsekvenser. Nu får jag se vad som händer, men jag måste ta hand om min hälsa först och främst, och livet har så mycket att ge, och jag måste ha kraft till att kunna ta del av det.

Hon är ändå lyckligt lottad i livet på många sätt, säger hon. Men ibland behövs det distans för att inse att oändlig lycka även kan finnas när ett ovanligt barn föds, och inget tycks stämna. Britt-Inger har tre barn. Det äldsta är lite drygt 20, mellanbarnet 14 och det yngsta 13. Och det var mellanbarnets födelse, som fullständigt vände upp och ner på familjen. Det är stort intill omöjligt att förstå de känslor som sköljde över henne när insikten och vetskapen sjönk in i hennes medvetande.

Downs syndrom

– Mitt mellanbarn föddes med Downs syndrom. Jag såg själv ingenting ovanligt, var bara så där vansinnigt mammalycklig som alla andra, men så fick jag då besked efter någon dag att mitt barn inte var som alla andra, och heller aldrig skulle bli det. Jag blev fullständigt hysterisk, och de första känslorna gällde bara att det inte fanns någon anledning att ta det här barnet till mig, eftersom det ändå skulle dö.

Det var jag övertygad om, eftersom hon föddes med hjärtfel. Jag minns så tydligt att jag skrek rakt ut när doktorn gav mig beskedet. Jag tyckte också att jag inte fick vara ledsen, utan bara skulle vara stark och klara av hela den här nya situationen.

Det har gått många år sedan dess, och kontakterna med föräldrar som är i samma situation har betytt mycket.

– Flickan ger oss så mycket kärlek, är alltid glad, och när jag ser henne så är givetvis mina egna sjukdomar och besvär helt ovidkommande. Det är sådant som ger perspektiv på livet, säger Britt-Inger.

Livet är onekligen förunderligt. Det finns människor som bekymrar sig över de mest triviala saker och händelser, medan andra har förmåga att se kärlek och glädje i sådant som skulle kunna betraktas som rena katastrofer. Och det är inte svårt att inse vilka människor som på sikt trots allt mår bäst och får ut mest av livet. Svårigheter dyker på olika sätt och i olika skepnader upp under hela människans livstid, men det gäller att inte fastna i det triviala och oviktiga. Först då när den insikten kommit, inser man hur förunderligt livet egentligen är.

Greta Thorén

Fakta om polykondrit

Polykondrit är en sällsynt sjukdom som drabbar brosk i olika delar av kroppen. I över en tredjedel av fallen uppträder sjukdomen samtidigt med annan reumatisk systemsjukdom. Polykondrit hör till vaskulitsjukdomarna (vas = kärl, it = inflammation). Sjukdomen drabbar båda könen, främst i 40-60 års åldern.

Sjukdomen kommer ofta i skov med allmänna symtom såsom feber och viktnedgång. Därefter följer symtom från de områden som är inflammerade. Vanligast är att brosk i ytterörat drabbas. Örat blir rodnat, ömt och svullet och kan vid upprepade inflammationer till slut deformeras. Även hörseln kan påverkas med dövhet som följd. Näsans brosk kan också drabbas. Artrit förekommer hos 80% och ögoninflammation ses hos ungefär hälften. En fruktad komplikation är inflammation i luftvägarna. Det kan leda till livshotande andningssvårigheter. Andra organ som kan drabbas är hjärta, njurar och nerver, men det är mer ovanligt.

Diagnosen ställs på de mest typiska symtomen med broskinflammation i ytteröra, näsa eller luftvägar tillsammans med artrit och ögoninflammation. En broskbiopsi, det vill säga en utstansad bit av de drabbade områdena, kan säkerställa diagnosen.

Broskinflammation i öron och näsa behandlas i första hand med antiinflammatoriska läkemedel. Vid allvarliga symtom som inflammation i luftvägarna kan kortison i hög dos tillsammans med immunhämmande läkemedel bli nödvändigt.

RT4-02